

N:o 4.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående ändring af gällande bestämmelser i afseende å mått och vikt; gifven Stockholms slott den 8 december 1899.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för denna dag vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att antaga följande ändrade bestämmelser i afseende å mått och vikt, nemligen

att längdmått skola omjusteras hvarjt sjetten år, samt

att vågar skola omjusteras hvarjt tredje år, dock att precisionsvågar, inrättade för maximibelastning af fem hektogram eller derunder, må vara fritagna från sådan omjustering; skolande i stället sådana vågar, när de nyttjas å apotek, vid apoteksvisitationerna pröfvas af vederbörande läkare.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse väl bevågen.

OSCAR.

Hans Wachtmeister.

*Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 december
1899.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Statsråden: WIKBLAD,
ANERSTEDT,
herr VON KRUSENSTJERNA,
greffe WACHTMEISTER,
CLAËSON,
DYRSSEN,
CRUSEBJÖRN,
RESTADIUS.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet greffe Wachtmeister
anförde i underdånighet:

I nådig proposition den 3 mars 1876 föreslog Eders Kongl. Maj:t Riksdagen att antaga vissa bestämmelser att införas i den allmänna stadga om mått och vikt, hvilken för införande i riket af det metriska mått- och vigtsystemet kunde komma att af Eders Kongl. Maj:t utfärdas. Bland dessa bestämmelser voro äfven följande, hvilka finnas upptagna under punkt 6:o i den nådiga propositionen, nemligen:

Mått och vigter, som begagnas i kronans magasin, vid in- och utlastning å fartyg, på offentliga salutorg eller i öppna bodar och magasin, der handel och rörelse idkas, skola omjusteras, längdmåtten

hvert femte år samt målkärl och vigter hvert tredje år, och skola dervid godkännas, så vida deras fel icke öfverstiga de gränser, som kunna föreskrifvas. Från sådan omjustering vare dock frikallade de på apoteken brukade vigter, som understiga en decigram; skolande dessa vigter i stället vid apoteksvisitationerna pröfvas af vederbörande läkare samt, om de dervid eller eljest befinnas oriktiga, efter omständigheterna omjusteras eller kasseras.

Likarmade vågar, decimal- och centesimalvågar samt betsman och pyndare skola, innan de i allmän handel och rörelse må begagnas, vederbörligen justeras, men äro icke underkastade den omjustering, som för mått och vigter är föreskrifven. Begagnandet af decimal- och centesimalvågar samt betsman och pyndare i allmän handel och rörelse skall vara underkastadt de inskränkningar Kongl. Maj:t bestämmer.

Sedan Riksdagen antagit nyssnämnda, af Eders Kongl. Maj:t föreslagna bestämmelser, utfärdades nådiga förordningen om mått och vikt den 22 november 1878; varande § 7 i berörda nådiga förordning af följande lydelse:

1. Har justeradt mättnings- eller vägningsredskap genom slitning eller på annat sätt undergått sådan förändring, att redskapets afvikelse från det rätta är större än den, enligt hvad i §§ 33 och 35 af denna förordning sägs, högsta lagligen tillåtna; då skall samma redskap, så vidt det brukas vid handel eller eljest, då varor skola aflemnas eller mottagas efter mått eller vikt, vara underkastadt omjustering, som bör ske ofördröjligen efter derom af vederbörande justerare gjord tillsägelse eller eljest erhållen kännedom om redskapets oriktiga beskaffenhet.

2. Mått och vigter, som nyttjas i kronans magasin, vid in- och utlastning å fartyg, på allmänna försäljningsplatser eller i öppna bodar eller magasin, der handel och rörelse idkas, skola, äfven om de icke undergått sådan förändring, som nyss är nämnd, omjusteras, längdmåtten hvert femte år samt målkärln och vigterna hvert tredje år. De vigter, som understiga ett decigram, äro ej underkastade den omjustering, hvarom i denna punkt är sagdt; börande dock sådana vigter, då de å apoteken brukas, vid der förrättade visitationer pröfvas af vederbörande läkare samt, om de dervid eller eljest befinnas oriktiga, efter omständigheterna omjusteras eller kasseras.

Dessa bestämmelser hafva upptagits i § 7 af nu gällande nådiga förordning om mått och vikt den 9 oktober 1885, med tillägg att äfven vedmåtten skola omjusteras hvert tredje år.

Beträffande dessa bestämmelser hafva i särskilda till statsrådet

och chefen för finansdepartementet ställda skrifter 41 af de i tjänst varande 42 justerarne i riket hemställt dels om den ändring, att äfven vågar af alla slag blefve underkastade periodisk omjustering, dels ock att bestämmelsen angående tiden för omjustering af målkärl, vigter och vedmått måtte varda så affattad, att den icke lemnade rum för tve tydighet.

Öfver de af justerarne gjorda framställningarne hafva utlåtanden afgifvits af chefen för finansdepartementets kontroll- och justeringsbyrå den 8 februari innevarande år och af vetenskapsakademien, efter nådig remiss, den 11 sistlidne oktober.

I fråga om periodisk omjustering af vågar hafva justerarne anført, att då på 1870-talet fråga förevar om införande i vårt land af det metrisk systemet, hade dåvarande chefen för landtmäteriet och det dermed förenade justeringsväsendet efter erhållet uppdrag utarbetat förslag till författning om det nya systemet. Såväl bemålde chef som äfven den för förslagets granskning af Eders Kongl. Maj:t tillsatta komité hade fäst uppmärksamheten på nödvändigheten deraf, att vid vägning såväl våg som vigter vore riktiga, och hade dervid särskildt framhållits, att noggranna bestämmelser för ena slaget af dessa redskap helt naturligt blefve ändamålslösa, om de icke motsvarades af bestämmelser, som garanterade riktigheten af det andra slaget. Denna princip hade icke blifvit iakttagen i gällande författning, enär i densamma periodisk omjustering väl blifvit stadgad för vigter, men deremot icke för vågar. Visserligen föreskrefves i författningen, att omjustering äfven af vågar skulle ske, så snart egaren genom justeraren eller eljest kommit till insigt om att vågen på ett eller annat sätt blifvit oriktig, men erfarenheten visade, att ifrågavarande bestämmelse saknade förmåga att göra sig gällande.

Att så vore förhållandet, kunde äfven lätt inses. De vanligast förekommande vågarna vore ganska ömtåliga, så att de äfven vid varsamt bruk lätt kunde skadas, och under alla förhållanden vore de temligen snart utsatta för slitning. Den normala slitningen af en decimal- eller annan bryggvåg visade sig på det sätt, att vågen oftast angäfvade för hög vikt. Denna slitning kunde försiggå så omärkbart, att säljaren kanske, utan att veta det, komme att använda en oriktig våg, men äfven om han märkte förhållandet, låge det endast undantagsvis inom det möjligas område att härom öfverbevisa honom. Frestelsen låge således nära till hands för säljaren, och i allt fall beredde författningen icke trygghet mot missbruk.

Härvid kunde visserligen invändas, att det låge i köparens eget

intresse att efterse, om det redskap, som användes vid varuutbytet, vore riktigt eller icke, men denna invändning förlorade sin betydelse, när man eftertänkte, huru man sjelf ginge tillväga vid uppköp. Det kunde väl ock ifrågasättas, huru många af den stora allmänheten, som verkligen finge anses kompetenta att verkställa en sakkunnig granskning i berörda hänseende. Allmänhetens trygghet mot missbruk vore således uteslutande beroende af den kontroll, som utöfvades af de offentliga myndigheterna och som enligt författningen skulle verkställas af vederbörande polistjensteman, så vidt ske kunde, minst en gång hvarje år. Äfven under förutsättning att polistjenstemannen medhunnit att verkställa den undersökning, som i detta fall blifvit honom ålagd, kunde det dock antagas, att i de allra flesta fall hans undersökning komme att inskränka sig till en granskning af justeringsmärkena. Detta vore ock i allmänhet tillfyllestgörande beträffande sådan redskap, som vore underkastad omjustering. Hvad deremot anginge vågar, så fordrades för att undersöka deras tjänstbarhet särskilda insigter, som ej kunde fordras af polistjenstemannen, och skulle de tilläfventyrs finnas, saknades oftast erforderlig materiel och tid för en undersökning. Men äfven om polistjenstemannen icke blott besuttit tillräcklig insigt, utan äfven hade både tid och tillfälle till en undersökning, torde den dock endast undantagsvis komma till stånd af den anledningen, att en upptäckt felaktighet hos en våg, utom tjenstepligtens uppfyllande, icke hade något vidare intresse för honom, enär förhållandet blefve straffbart först efter vågens fortsatta begagnande.

Såsom redan antydts, vore de vanligast förekommande vågarna ganska ömtåliga, hvarföre de ofta blefve så bristfälliga, att de icke alls kunde användas. Då de med anledning häraf bortskickades för reparation, gjorde i vanliga fall vågens egare sig icke på något sätt förvissade om, att den, som anmodades att verkställa reparationen, egde nödvändiga insigter för uppdragets utförande, och följden häraf blefve, att en oriktig våg under det en gång åsatta justeringsmärkets skydd saklöst användes till oberäknelig skada och förfång för en godtrogen allmänhet. Då vågen för vägning vid handel och utbyte af varor otvifvelaktigt vore det ömtåligaste redskapet och minst lika betydelsefullt som viktarna, kunde det ej undgå att väcka uppmärksamhet, att just detta redskap blifvit undantaget från periodisk omjustering, hvilket missförhållande gjorde de skeende uppoffringarne för viktens omjustering till stor del betydelselösa och äfven öppnade möjlighet för en mindre nogräknad säljare till underslef af hvarjehanda slag.

Chefen för kontroll- och justeringsbyrån har i det af honom af-

gifna utlåtandet, beträffande den ifrågasatta omjusteringen af vågar, anført, att fråga om en dylik omjustering redan förut vid flera tillfällen varit väckt, men icke ledt till något resultat.

De enda skäl, som under frågans föregående behandling anförts mot vågarnas periodiska omjustering, vore dels att justeringsmärkena icke innebure någon säkerhet mot vågens ändring, dels ock att allmänheten sjelf kunde förvissa sig om vågens riktighet. Det förra påståendet vore visserligen sant, men gälde äfven andra redskap, särskildt vigter, som ju dock vore underkastade dylik omjustering, och det finge väl medgifvas, att sannolikheten för att de i handeln använda vågarna vore riktiga blefve större, om de å vissa tider underkastades sakkunnig pröfning, än om man blott skulle lita på de i detta fall icke sakkunnige polistjenstemännens undersökningar. Hvad åter vidkomme det andra skälet eller att allmänheten sjelf kunde undersöka vågarnas riktighet, biträdde byråchefen justerarnes åsigt, att den handlande allmänheten saknade de behöfliga insigterna för att kunna verkställa en dylik undersökning.

På grund häraf och då den föreslagna bestämmelsen om vågars omjustering utgjorde det sista steget i den riktning, hvari lagstiftningen angående vågar utvecklats sig, har byråchefen tillstyrkt bifall till justerarnes framställning derom, dock med undantag för mindre precisionsvågar, hvilka hufvudsakligen användes å apotek och i allmänhet behandlades med större försigtighet och omsorg än andra vågar samt derföre vore mindre utsatta för slitning.

Vetenskapsakademien har, med åberopande hufvudsakligen af samma skäl, som anförts af chefen för kontroll- och justeringsbyrån, tillstyrkt den ifrågasatta omjusteringen af vågar.

Beträffande den nu gällande bestämmelsen angående omjustering hvart tredje år af målkärl, vigter och vedmätt hafva justerarne anført, att inom lagskipningen den uppfattningen gjorts gällande, att de tre åren beräknats på sådant sätt, att justeringsåret deri icke inbegripits. En sådan tolkning af bestämmelsen vore emellertid icke öfverensstämmande med lagstiftarens mening, hvilket framginge deraf, att den komité, som af vetenskapsakademien fått i uppdrag att utarbeta förslag till författning för metersystemets införande, i de kommentarier, hvarmed komitén beledsagat sitt förslag, med all önskvärd tydlighet framhållit, att komitén med uttrycket »hvert tredje år» velat lemna en tidsbestämning, hvari justeringsåret vore inbegripet. Följden af den vid lagskipningen följda tolkningen hade blifvit, att, då enligt förordningens ordalydelse en vikt, justerad till exempel år 1889, vore oanvändbar i

och med utgången af år 1891 eller efter tre år, den nu ansåges brukbar äfven under år 1892 och först med samma års utgång blefve olaglig eller således först efter fyra år. Att denna tolkning icke öfverensstämde med författningens anda och mening framträdde med än större tydlighet, då man besinnade, att bestämmelsen trädt i stället för förut lagstadgad omjustering för hvarje kalenderår. Ostridigt vore äfven, att en dagligen brukad vigt endast undantagsvis kunde bibehålla sin tyngd under loppet af fyra år inom de gränser, förordningen i dess § 33 utstakade, och icke sällan inträffade, att afvikelsen befunnes vara ända till tio å tolf gånger större än den i författningen högst medgifna.

Chefen för kontroll- och justeringsbyrån har härom anført:

I de förordningar om mått och vigt, som gälde före metersystemets införande, hade stadgats, att målkärl och vigter skulle omjusteras årligen, men den af vetenskapsakademien utsedda komité, som uppgjorde förslag till stadga för metersystemet, hade ansett, att, på grund af en annan af komitén föreslagen förändring, den periodiska justeringen särskildt af vigter kunde utan något äfventyr uppskjutas till hvar tredje år. Såväl detta uttryck som äfven det af landtmäteristytelsen i frågan afgifna yttrande måste tolkas så, som om afsigten varit, att en vigt, som justerats till exempel år 1896, skulle omjusteras år 1899, och detta blefve än tydligare, då man erinrade sig, att enligt förutvarande förordning justerarne i allmänhet ej varit skyldige att hålla sin verkstad öppen mera än andra söcknedagen i januari och juli månader; man hade nemligen icke då kunnat såsom nu dröja med omjusteringen till årets slut. Att denna tolkning äfven delades af den förutvarande justeringsstyrelsen kunde byråchefen, som hade tjenstgjort hos nämnda styrelse ända från dess första inrättande, intyga. Sedan metersystemet blifvit obligatoriskt infördt och justerare börjat tillhålla allmänheten att låta omjustera sina vigter och målkärl hvar tredje år, hade det snart visat sig, att domstolarne funne sig böra tolka stadgandet om den treåriga omjusteringen på det sätt, att en vigt kunde anses såsom lagligen användbar äfven hela det fjerdte året. Hade vigten justerats år 1896, skulle den visserligen omjusteras 1899, men detta kunde ske på årets sista dag och således kunde det ej anses olagligt att använda vigten hela året 1899. Deraf blefve naturligtvis följden, att egaren ej läte verkställa omjusteringen förr än i början af år 1900, och härigenom hade omjusteringsperioden i sjelfva verket blifvit fyraårig i stället för treårig. Då emellertid under de tio år, som förflutit, sedan metersystemet blef ensamt gällande, erfarenheten enligt justerarnes rapporter till kontroll- och justeringsbyrån ådagalagt den treåriga justeringens

behöflighet, har byråchefen hemställt om sådan ändring i förordningens föreskrift, att justeringens giltighetsperiod måtte blifva tre år, och har byråchefen fördenskull och under förutsättning af periodisk omjustering af vågar föreslagit, att § 7 mom. 2 i förordningen om mått och vikt den 9 oktober 1885 måtte erhålla följande lydelse:

Mättings- och vägningsredskap, som nyttjas i kronans magasin, vid in- och utlastning å fartyg, på allmänna försäljningsplatser eller i öppna bodar eller magasin, der handel och rörelse idkas, skola, äfven om de icke undergått sådan förändring, som nyss är nämnd, periodiskt omjusteras sålunda att längdmåtten skola vara justerade eller omjusterade under det löpande eller något af de närmast föregående fem åren samt öfriga redskap under det löpande eller någotdera af de närmast föregående två åren. De vigter, som understiga ett decigram och precisionsvågar, inrättade för maximibelastning af fem hektogram eller derunder, äro ej underkastade den omjustering, hvarom i denna punkt är sagdt; börande dock sådana vigter och vågar, då de å apoteken brukas, vid den förrättade visitationen pröfvas af vederbörande läkare samt, om de dervid eller eljest finnas oriktiga, efter omständigheterna omjusteras eller kasseras.

Hvad angår de i berörda förslag omförmälda längdmåtten, har byråchefen, ehuru med afseende å den ringa förändring, dessa vanligen underginge, det vore alldeles likgiltigt, huruvida de omjusterades hvart femte eller hvart sju år, likväl, enär särskildt för handlande på landsbygden det möjligen kunde vara beqvämare, att omjusteringsperioden bestämdes så att de kunde medsända sina längdmått hvarannan gång de sände sina vigter och målkärl till omjustering, ansett, att omjusteringsperioden för längdmåtten borde bestämmas till sex år.

I afseende å fixerandet af omjusteringsperiodens längd för målkärl, vigter och vedmått har vetenskapsakademien i sitt underdåniga utlåtande förklarat sig icke hafva något att erinra mot byråchefens förslag, hvarjemte akademien funnit hans framställning om längdmåttens omjustering synnerligen lämplig.

Justerarne hafva i sina förberörda skrivelser äfven framhållit, att på många orter inom riket till salu hölles ojusterade och således till riktigheten högst tvifvelaktiga mättings- och vägningsredskap; och då detta syntes dem strida mot andan i författningens § 5 mom. 1, hafva de föreslagit, att åt sagda § måtte genom tillägg af orden »eller till salu hållas eller af tillverkare försäljas» gifvas följande ändrade lydelse, nemligen:

Vid handel eller eljest, då varor skola aflemnas eller mottagas efter mått och vikt, må icke utom i det fall, hvarom i § 32 sägs, nyttjas eller till salu hållas eller af tillverkare försälgas andra redskap för mätning eller vägning än de, som här i riket blifvit i vederbörlig ordning justerade.

Denna ändring har blifvit afstyrkt såväl af chefen för kontroll- och justeringsbyrån, som funnit tillräckliga skäl icke hafva anförts för att förbjuda en tillverkare af dylika redskap att sälja sin tillverkning, innan den blifvit justerad, som äfven af vetenskapsakademien, hvilken anført, att, oafsedt att den föreslagna ändringen vore formelt olämplig, skäl ej vore anfördt, på grund af hvilket ett sådant förbud skulle kunna anses motiveradt. Hvad i § 5 mom. 1 afsåges vore uppenbarligen endast användandet i allmän handel af ojusterade mätnings- och vägningsredskap, och det blefve derföre den enskilde köparens ensak, om han ville af en tillverkare af dylik redskap tillhandla sig en apparat, som ej lagligen kunde användas.

I likhet med de myndigheter, som yttrat sig i ärendet, anser jag, att tillräckliga skäl icke anförts för det föreslagna förbudet mot handel med ojusterade mätnings- och vägningsredskap, och hemställer jag derföre, att justerarnes framställning i denna del ej måtte föranleda till någon åtgärd.

Deremot finner jag den af justerarne föreslagna, af chefen för kontroll- och justeringsbyrån samt vetenskapsakademien tillstyrkta periodiska omjusteringen af vågar vara af verkligt behof påkallad; och då jag äfven anser den af nämnde byråchef föreslagna och af akademien tillstyrkta förändringen i tiden för omjustering af längdmått vara lämplig, hemställer jag, att Eders Kongl. Maj:t måtte i nådig proposition föreslå Riksdagen att antaga följande ändrade bestämmelser i afseende å mått och vikt, nemligen:

att längdmått skola omjusteras hvarjt sjetten år, samt

att vågar skola omjusteras hvarjt tredje år, dock att precisionsvågar, inrättade för maximibelastning af fem hektogram eller derunder, må vara fritagna från sådan omjustering; skolande i stället sådana vågar, när de nyttjas å apotek, vid apoteksvisitationerna pröfvas af vederbörande läkare.

Beträffande slutligen frågan om den förändrade lydelse, som kan finnas böra gifvas åt den i § 7 mom. 2 i förordningen om mått och vikt förekommande bestämmelsen angående tiden för omjustering af målkärl, vichter och vedmått, för att det med justerarnes framställningar i denna del af ärendet afsedda syftemålet må kunna vinnas, instämmer jag i hufvudsak i hvad chefen för finansdepartementets kontroll- och justeringsbyrå anfört och föreslagit, men torde med den slutliga pröfningen af ärendet i denna del få anstå, till dess jag varder i tillfälle att inför Eders Kongl. Maj:t anmäla Riksdagens beslut i anledning af den framställning till Riksdagen, jag förut tillstyrkt.

Hvad föredragande departementschefen i detta ärende hemställt, deruti statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle nådig proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilagan litt. — vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:

Hjalmar Rettig.